

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

JES m.fl. ./.. Allmän åklagare m.fl. ang. **försök till mord m.m.**

Svea hovrätts dom den 1 oktober 2025 i mål B 10824-25

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara på överklagandena. Svaret ska särskilt avse frågan om rubriceringen av gärningen i åtalspunkten 1.1. Mitt svar koncentreras till den frågan och följande anføres.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrätts dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

AN är mot sitt nekande dömd för bl.a. försök till mord till fängelse i 16 år (åtalspunkten 1.1). Gärningen består i att han har försökt döda WB, CM, JM och IM genom att med en halvautomatisk pistol kaliber 9 mm Parabellum, skjuta in i ytterdörren till deras bostad med två skott. Skjutningen har skett efter planering och i en gängkriminell kontext.

JES är mot sitt nekande dömd för bl.a. medhjälp till mordförsöket till fängelse i sju år (åtalspunkten 1.3).

MJ är mot sitt nekande dömd för bl.a. anstiftan av mordförsöket till slutet ungdomsvård 2 år 3 månader (åtalspunkten 3.2).

Hovrätten har, beträffande åtalspunkten 1.1, funnit att AN i vart fall agerat med likgiltighetsuppsåt då han sköt. Det har enligt hovrätten inte funnits konkret fara för brottets fullbordan, men denna har enligt hovrätten varit utesluten enbart på grund av de tillfälliga omständigheterna att lägenhetsdörren var en säkerhetsdörr och att ingen i familjen M befann sig direkt innanför dörren när skotten avfyrades. Dessa omständigheter har från AN:s utgångspunkt varit slumpartade, enligt hovrätten. Brottssplanen har varit värd att tas på allvar och gärningen har varit av farlig beskaffenhet. Mot bakgrund av att AN fört oväsen när han tog sig in genom porten till lägenhetshuset kan omständigheten att han inte ringde på eller knackade på lägenhetsdörren snarare ha inneburit en större risk för att någon i familjen M skulle ha befunnit sig bakom dörren och skotten ha kommit utan förvarning, har hovrätten bedömt. Kulhålets höjd talar enligt hovrätten inte heller emot att någon bakom dörren skulle ha kunnat få dödliga skador.

Överklagandena

AN har yrkat att Högsta domstolen ska rubricera gärningen under åtalspunkten 1.1 som grovt olaga hot eller framkallande av fara för annan, samt vidare med hänsyn till detta sätta ned fängelsestraffet väsentligt. Han har gjort gällande att Högsta domstolen bör döma ut ett lindrigare straff med hänsyn även till han har lämnat uppgifter som väsentligt underlättat utredningen och lagföringen av medgärningspersoner. Han har slutligen yrkat att Högsta domstolen ska sänka skadeståndsbeloppen.

Som grund för prövningstillstånd har han gjort gällande att det krävs ett klagande från Högsta domstolen om huruvida varje skjutning mot en lägenhetsdörr i stadsmiljö per automatik ska anses utgöra mordförsök, oavsett vapnets kapacitet och gärningsmannens avsikt, eller om försöksansvar för mord förutsätter att gärningen faktiskt haft en reell möjlighet att leda till dödsfall och att sådan risk omfattats av uppsåtet. Han har också gjort gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar sig vägledande om vilken vikt som ska tillmätas en tilltalads samarbete under förundersökningen vid mycket allvarlig gängrelaterad brottslighet.

JES har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet i dess helhet och att fängelsestraffets längd under alla förhållanden ska sättas ned. Som grund för prövningstillstånd har han gjort gällande att Högsta domstolen behöver ge vägledning om hur prövningen av uppsåtet bör ske vid skjutningar mot dörrar.

MJ har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom från åtalet i dess helhet och att straffet under alla förhållanden sätts ned. Han har vidare yrkat att de enskilda anspråken ogillas eller i vart fall sätts ned.

Min bedömning

Försökspunkten är uppnådd

I målet är det klarlagt att *AN*, i enlighet med ett uppdrag som han tagit på sig inom ramen för en kriminell nätverkskontext, har beväpnat sig med en skarpladdad halvautomatisk pistol kaliber 9 mm Parabellum, åkt till målsägandenas bostadsadress, tagit sig in i byggnaden och därefter avlossat två skott mot ytterdörren till bostaden. Hans handlande innebär att utförandet av brottet har påbörjats och försökspunkten har passerats (jfr ”Bussen i Östberga” NJA 2017 s. 531 p. 20 och ”Förväxlingen” NJA 2022 s. 675). Det står klart att gärningen var planerad och genomfördes tillsammans med andra personer, bl.a. *JES* och *MJ*.

Fara för brottets fullbordan har varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter

Högsta domstolen har i rättsfallet ”Vapenattrappen” NJA 2023 s. 393 sammanfattat rättsläget när det gäller ansvar för försöksbrott enligt bl.a. följande.

Ansvar för försöksbrott förutsätter att det har funnits fara för brottets fullbordan eller att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter, s.k. otjänliga försök. Med fara avses konkret fara vilket betyder att det i det enskilda fallet ska ha varit möjligt och någorlunda sannolikt att brottet skulle komma till fullbordan.

Lagtexten ger inte någon klar ledning för avgränsningen av straffansvaret vid otjänliga försök. I förarbetena uttalades att ett försök ska vara straffbart om situationen ”utan svårighet låter modifiera sig dithän att brottet kommit till fullbordan” och att gärningsmannens, eller gärningens, farlighet borde tillmätas betydelse vid bestämmandet av det straffbara området. (Se SOU 1940:19 s. 21 f. och 46 ff.) Det uttalades vidare att regleringen är avsedd att tillämpas så att alla försök som är värda att tas på allvar, men samtidigt endast sådana, ska bestraffas (se prop. 1942:4 s. 59 f.).

Ett typfall när fara för brottets fullbordan är utesluten är då myndigheter har ingripit eller brottet hindrats av någon annan liknande omständighet som gärningsmannen inte kontrollerar. Frågan om straffansvar i sådana situationer har prövats av Högsta domstolen i flera fall (se ”De tomma resväskorna” NJA 1985 s. 544, ”Flickvännens fritagningsförsök” NJA 1990 s. 354 och ”Russinlådorna” NJA 1992 s. 679). Gemensamt för dessa fall är att faran för brottets fullbordan har undanröjts under brottets planering men innan försöket påbörjades (jfr de uttalanden om tidigare rättspraxis som görs i ”Skottet mot säkerhetsdörren” NJA 2003 s. 670).

Om faran för brottets fullbordan däremot har undanröjts redan innan brottsplanen har tagit form, dvs. innan uppsåtet att fullborda brottet har formats hos gärningsmannen, finns det en grundläggande brist i brottsplanen. Om otjänligheten har funnits redan vid den tidpunkt då uppsåtet formades och gärningsmannen inte kan ändra de faktiska förutsättningarna så att det planerade brottet skulle kunna fullbordas, talar en språklig tolkning mot att faran ska anses vara utesluten på grund av tillfälliga omständigheter. Skulle gärningsmannens brottsplan aldrig kunnat leda till fara för brottets fullbordan, kan det inte sägas vara en slump att faran var utesluten.

En sådan tolkning av försöksbestämmelsen ligger i linje med grundtanken att ansvar bör träffa försök som går om intet endast på grund av omständigheter som från gärningsmannens synpunkt måste vara att anse som tillfälliga, medan däremot sådana försök bör vara straffria, vilkas misslyckande inte kan tillskrivas slumpen utan en mera djupgående brist i brottsplanen (se a. prop. s. 60). Det är också en tolkning som är förenlig med tidigare rättspraxis. Avgränsningen ger uttryck för den restriktivitet som, inte minst av legalitetsskäl, bör prägla tillämpningen av försöksbestämmelsen (se ”Skottet mot säkerhetsdörren”).

När AN avlossade skotten mot lägenhetsdörren befann sig samtliga målsägande, utom måltavlan för skotten, i lägenheten. Att måltavlan, som var folkbokförd på adressen, råkade vara borta vid gärningstidpunkten är en sådan tillfällig omständighet som inte utesluter straffansvar.

Att skotten inte trängt genom lägenhetsdörren beror på att lägenheten varit utrustad med en säkerhetsdörr. Dörren har inte varit konstruerad för att skydda mot att skott avlossas mot den, utan skyddet har i första hand avsett inbrottsförsök. I likhet med vad som var fallet i avgörandet ”Skottet mot säkerhetsdörren” NJA 2003 s. 670 står det klart att AN:s avsikt att skjuta genom dörren inte skulle kunna förverkligas och att detta varit omständigheter som från AN:s utgångspunkt varit slumpartade. Precis som gärningspersonen i det tidigare avgörandet hade AN tillgång till ett kraftigt handeldvapen och om lägenheten hade varit utrustad med en vanlig dörr skulle skotten ha genomborrat dörren. Vapnet har varit fullt funktionsdugligt, enligt den undersökning som genomförts av Nationellt forensiskt centrum. AN har inte vetat om att lägenheten varit utrustad med en säkerhetsdörr men har trots detta från en plats framför

ytterdörren skjutit två skott genom dörren vid en tidpunkt då personer normalt är hemma i sin bostad och på en höjd som talar för att avsikten varit att någon i bostaden skulle dödas. Brottssplanen har varit värd att tas på allvar. Gärningen har också varit av farlig beskaffenhet. Att konkret fara inte förelegat eftersom lägenheten var utrustad med en säkerhetsdörr måste sägas ha berott på sådana tillfälliga omständigheter som avses i 23 kap. 1 § brottsbalken. Det har varit frågan om ett straffbart försök.

AN, JES och MJ har haft uppsåt till försök till mord vid sin medverkansgärning

När det gäller frågan om uppsåt i förhållande till brottet försök till mord då någon skuter genom dörren till en bostad på det sätt som skett i det här fallet, så ska det inledningsvis beaktas att AN har tagit på sig ett uppdrag att avrätta en person som bor på adressen mot betalning. Att han i enlighet med instruktioner har utrustat sig med ett vapen, tagit sig till måltavlans bostadsadress och genomfört skjutningen enligt brottsplanen talar för att han haft avsikt att döda den målsägande som var måltavla för gärningen när han avlossade skotten.

Hovrätten har funnit att AN, JES och MJ i vart fall haft likgiltighetsuppsåt till sin respektive medverkan till mordförsöken mot målsägandena i bostaden.

Det får inledningsvis anses stå klart att de tilltalade har haft uppsåt till de faktiska omständigheter som utgör medverkansgärningarna.

Prövningen av om likgiltighetsuppsåt till huvudbrottet har funnits ska enligt vad Högsta domstolen uttalat i rättsfallet ”Knivhugget mot mopedisten” NJA 2016 s. 763 ske i två led. Först ska frågan ställas om gärningspersonerna varit medvetna om risken för att målsägandena skulle utsättas för mordförsöket vid den tidpunkt då de medverkade. Om den frågan besvaras jakande ska frågan ställas om de var likgiltiga inför att målsägandena skulle utsättas för brotten.

Enligt den s.k. täckningsprincipen krävs inte en fullständig överensstämmelse mellan en tilltalads föreställning om händelseförloppet och det verkliga förloppet. När flera är inblandade i en brottslig verksamhet har inte alltid varje medverkande vetskap om hur brottet närmare går till, och detta kan inte heller krävas för att uppsåtskravet ska vara uppfyllt. I vilken utsträckning det ska finnas täckning är beroende av vilken gärning som är aktuell. Ett grundläggande krav är dock att det vid uppsåtliga brott krävs att brottsrekvisiten enligt det tillämpliga straffbudet är täckta av uppsåt.

För att avgöra om AN, JES och MJ var likgiltiga inför att målsägandena skulle utsättas för mordförsöket när de medverkade, alltså likgiltiga inför effekten, bör man enligt vad Högsta domstolen uttalat i rättsfallet ”HIV-fallet” NJA 2004 s. 176 kunna se till de yttre förhållandena vid gärningen. Vilka faktorer som är av betydelse för bedömningen av om uppsåt har funnits växlar, i likhet med vid andra bevisbedömningar, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, och de måste alltid sättas in i sitt sammanhang, enligt Högsta domstolen.

I det här fallet har det varit frågan om en planerad skjutning med ett halvautomatiskt vapen mot en bostad där måltavlan för skjutningen var folkbokförd. Gärningen har inneburit en stor risk för att personer som befann sig i bostaden skulle dödas. Att risken varit så stor styrker att de tilltalade vid sin respektive medverkan måste ha varit medvetna om den. De tilltalades handlande före, under och efter gärningen utgör vidare bevisfakta för att förverkligandet av effekten inte utgjort ett relevant skäl för någon av dem att avstå från sin medverkan.

När det närmare gäller AN, så tog han frivilligt på sig ett uppdrag att avrätta någon. Han har hämtat vapnet och utfört planen. Inför skjutningen har han bekräftat i chatmeddelande att han var redo att "kliva", vilket ska förstås som att han var redo att döda måltavlan för skjutningen enligt den uppgjorda planen. Han måste i stunden då han avlossade skotten ha insett att det fanns en stor risk för att någon som befann sig i bostaden skulle kunna dödas av skotten. Han vidtog trots detta inte några åtgärder för att försäkra sig om att ingen skulle dödas. Medveten om risken för att personerna i bostaden skulle kunna dö av hans skott har han valt att skjuta i enlighet med sitt uppdrag.

När det gäller JES måste han, som hovrätten konstaterat, i vart fall senast i samband med att AN gjorde pistolen skjutklar genom en mantelrörelse och gick ur bilen med pistol och hammare ha insett att AN skulle använda pistolen mot en annan person. Med den insikten väntade han kvar på förarplats i bilen, hörde skotten och körde därefter AN från platsen. Efter gärningen har han stannat kvar med AN under natten när denne bl.a. befann sig nära en bostadsadress till en annan person som AN fått adressen till och som besköts kvällen efter.

MJ har gett AN i uppdrag att döda den målsägande som var måltavla för skjutningen och hans kommunikation om hur skjutningen skulle gå till med bl.a. AN inför genomförandet visar att han varit såväl medveten om risken för att målsägandena i bostaden skulle kunna dödas som likgiltig inför förverkligandet av risken.

Min uppfattning är att AN, JES och MJ har varit åtminstone likgiltiga till såväl risk som effekt när det gäller mordförsöken mot målsägandena. De ska dömas för sin medverkan till försök till mord på det sätt som hovrätten funnit.

Jag ansluter mig till hovrättens bedömning i frågorna om påföljd och skadestånd.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte ge anledning till prövningstillstånd på denna grund.

Mot bakgrund av att rättsläget såvitt avser rubricering av gärningen i åtalspunkten 1.1 enligt min uppfattning är klart, bl.a. genom tidigare prejudikat från Högsta domstolen, och med beaktande också av att Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum har bedömt att det inte finns något behov av vägledning med anledning av spretande praxis är det min bedömning att det saknas prejudikatskäl för prövningstillstånd i frågan om rubricering av gärningen i åtalspunkten 1.1. Det finns inte heller i övrigt skäl för prejudikatdispens i målet med anledning av vad som anförts i överklagandena. Jag avstyrker därför att prövningstillstånd meddelas.

Bevisuppgift och handläggning

Om prövningstillstånd skulle meddelas ber jag om att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på handläggningen.

Eva Thunegard

Eva Bloch

Kopia till

Seniora åklagaren Cecilia Holmbom.

Områdesteamet mot allvarliga brott, åklagarområde Stockholm (AM-148009-24, AM-146620-24 och AM-156278-24).

Utvecklingscentrum.